

Sümer bankın sermayesinin fazlalaştırılmasına dair 1/1100 numaralı kanun lâiyhası ve Bütçe, İktisat ve Maliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit encümen mazbatası

T. C.
Başvekâlet
Kararlar Müdürlüğü
Sayı : 6/1947

3-VII-934

B. M. M. Yüksek Reisliğine

Sümer bank sermayesinin tezyidine dair Maliye Vekilliğinin muvafakatile İktisat Vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 27-VI-934 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesile birlikte yüksek huzurlarına sunulmuştur efendim.

Başvekil
İsmet

Esbabı mucibe

Türkiye beş senelik sanayi programile iktisadî tarihinin yeni devrine giriyor. Bu güne kadar daha ziyade bir ziraatçi ve ham maddeler müstahsili olan memleketimiz bundan sonra dünya içinde ham maddeci ve aynı zamanda sanayici bir memleket olarak mevki almak iddiasındadır. Bu büyük iktisadî kurtuluş işini istikameti muayyen bir plân dairesinde tahakkuk ettirmek gayesinin ifadesi olan beş senelik programda tesis edilecek ana sanayi şunlardır:

- 1 — Musucet sanayii (Pamuk, kendir, yün)
- 2 — Maadin sanayii (Demir, sömükök kömürü, kömür müştekkatı, bakır, kükürt)
- 3 — Sellüloz sanayii (Sellüloz, kâğıt ve karton, sunî ipek)
- 4 — Seramik sanayii (Şişe, cam, porselen)
- 5 — Kimya sanayii (zaçyağı, klor, sutkostik, süperfosfat).

Programda bu sanayiın kurulmasına sarfedilecek sermayeye 41 553 000 lira, İş bankası tarafından yapılması deruhde edilen sanayi (Sömükök, cam ve şişe, nisfı Sümer banka ait olan kükürt) için 2 400 000 lira ki ceman 43 953 000 lira olarak tesbit edilmiştir. Kurulacak fabrikalar meyannında şimdilik Sovyetlerden getirilebilecek olanların kıymeti 10 515 000 liradır. Sovyet Hükümetince, Hükümetimiz lehine ağırlı olan sekiz milyon altın dolarlık kredinin muadili takriben on altı milyon Türk lirasına baliğ olduğuna göre bunun istinal edilmemiş olarak kalacak kısmı altı milyon liradır. Programa dahil olan demir sanayii ile elektrikleştirme işlerinin kurulmasına karar verildiği zaman bu iki projenin tahakkukunda Sovyet sanayiinden istifade imkânları tetkik ve bunlar için lâzmgelen tesisatın krediye mahsuben kısmen veya tamamen Sovyetlerden celbi düşünülecekti. Aksi takdirde yani demir sanayiine müteallik tesisatın Sovyetlerden celbine imkân bulunmaması ve elektrikleştirme projesinin şimdilik tatbikinin tehiri halinde mütebaki kredi marjının başkaca istimali mümkün olabilecektir.

Beş senelik plânın tahakkuk ettirilmesi işile tavzif edilmiş olan Sümer bank programda kendi uhdesine verilmiş sanayie 41,5 milyon lira sarfedecektir.

Sümer bank, plânın tatbikının ilk senesi olan 1934 te kurulması lâzımgelen fabrikalar üzerindeki tetkikatını bitirmiş, esas projelerini hazırlanmış ve bazı fabrikaların ihalesini de yapmış bulunmaktadır. Sovyetlerden alınması mukarrer Kayseri pamuklu mensucat kombinasyonunun inşaatına başlanılmıştır. Kâğıt fabrikası tesisatı ihale edilmiştir. Cari senenin sonundan evvel Türkiyenin ilk kâğıt fabrikası faaliyete geçmiş olacaktır. Bundanmaada, Nazillide kurulacak ikinci pamuklu kombinasyonunun Sovyetlerden siparişi için lâzımgelen ihzarî etütler de banka tarafından yapılmıştır. Konya Ereğlisinde tesis edilecek olan üçüncü büyük pamuklu kombinasyonunun tetkikleri de yapılmıştır. Bunların tesisatının dünya piyasalarından alınmasei, Sümer banka verilirken Hükümetin bu plânın garn fabrikasının kurulması işi de bankaca tetkik olunmaktadır.

Sanayi programını tahakkuk ettirmek vazifesi, Sumar banka verilirken Hükümetin bu plânın file inkılâp edebilmesi için Sümer banka her sene başında bütçeden ifraz edilmek üzere altı milyon lira tahsis etmesi düşünülmüştü. Buna karşılık olarak bu sene bankanın kanunun 5 inci maddesi mucibince, salâhiyetini istimalle başlayarak obligasyon ihraç etmesine karar verilmiş bulunmaktadır.

Cari sene ihtiyaçlarının temini mülâhazasile tevessül edilen bu emisyonun, müteakip senelerin umumî şartları imkân verdiği takdirde, belki beynelmilel sermaye piyasalarına dahi hitap eden mahiyette piyasa emisyonları olarak tekrarına teşebbüs etmek tabiidir. Ancak sanayileşme plânının müşkülâtsiz ve taahhürsüz tahakkuku için Sümer bank tarafından hal ve âtiye şamil olmak üzere girilen ve gerek cari sene zarfında gerek müteakipsenelerde girişilecek olan taahhüdâtı karşılayabilmek maksadile şimdiden tedabir ittihazı zarurî ve mutlaktır. Bu mülâhaza ile hareket edilerek tanzim edilmiş olan kanun projesi merbuten takdim edilmiştir.

Kanunun birinci maddesi, beş sene zarfında Sümer banka verilecek tahsisatla mezkûr müessesenin sermayesi 45 milyon lira tezyit olunacağını nâtik bulunmaktadır. Filhakika Sümer bank, bu sermaye tezyidini gerek doğrudan doğruya kendisitarafından tesis ve ihdas edilecek sanayie tahsis gerek milli bankalar veya sermayelerin teşebbüsilece alınacak sınaî mevzulara iştirak etmek suretile kullanacaktır.

Madde 2 — Yukarıda da bilvesile temas edilmiş olduğu gibi Sumar bank sermayeleşme programını zamanında tahakkuk ettirebilmek için lüzumlu ve zarurî göreceği tedbirleri şimdiden almak ve bu hususta da İktisat vekâletinin malûmat ve muvafakati ile şimdiden taahhüdata girişmek mevkindedir. Kanun projesinin ikinci maddesile talep edilen mezuniyet, plânın beş sene gibi bir müddetle mukayyet olmasının bir icabıdır.

Madde 3 — Bu madde, Sümer bankın tediye taahhütlerinin, Hazine seviyesinden kesafet arzemiyerek, plânın tahakkukundan sonraki senelere de sarî ve şamil bir tarzda taksim olunması mülâhazası ile vücut bulmuştur.

Madde 4 — Sümer bank yukarıda da izah olunduğu gibi, haiz olduğu salâhiyeti istimal ile obligasyon ihraç etmiş bulunursa, bunlardan plâse edebildiği miktar, o sene için bütçeye konulabilecek sermaye tezyidi tahsisatından tahsil olunacak veya obligasyon miktarı tahsisatından fazla ise, farkı gelecek sene tahsisatından mahsup edilecektir. Ancak emisyonların servisi Hazinece deruhte edilmiş bulunacağından, obligasyonların faiz ve amortisman anüiteleri itfa müddetince bütçeye ilâve edilecektir. Şu halde esbabı zarure hasebile obligasyon ihracile, bir sene bütçesine üçüncü maddede muayyen tahsisatın konulması veya daha az konulmasına mukabil müteakip seneler bütçelerine muayyen tahsisatla beraber evvelki sene emisyonunun faiz ve amortisman anüitleri ifa müddetince konulmağa başlanacaktır.

Madde 5 — Sümer bankın, gerek halen mevcut, gerek beş senelik plân mucibince tesis olunacak fabrikalarının istikbalde muhtaç olacakları iptidai maddeleri memleket dahilinden tedarikinin temini mülâhazasile Ziraat vekâletince ittihazı icap eden tedbirlerin tatbikını kolaylaştırmak için vekâleti müşarünileyhaya bu maksatla verilecek tahsisatın yekûnu ile bu tahsisatın sureti tesviyesini natiktir.

Ancak her sene Hazinece Sümer banka temin olunacak menabiden bir kısmının bu maksada tahsisi halinde, banka sermayesinden ifraz olunması icap eden mebalığın, karşılığı bulunması hasebile, Sümer bank hesabında ve blâncosunda zarar olarak görünmesi lâzımgelceği de mülâha-

za olunarak, Sümer bank sermayesinin, her sene, filen vaki olacak inzıamlardan ibaret kalacağı tebarüz ettirilmiştir.

Madde 6, 7 ve 8 — Beşinci madde mucibince Ziraat vekâletine tahsis olunacak mebalığın ve-kâleti müşarünileyhaca sureti idare ve sarfının tâbi olacağı şartları ve şekilleri teayyün etmek-tedir.

Büyük Millet Meclisince müstaceliyetle ve tercihan müzakeresi esbabının istiknaline müsa-adeleri müsterhamdır, efendim.

Bütçe, İktisat ve Maliye encümenlerinden mürekkep Muhtelit ncümen mazbatası

T. B. M. M.

Muhtelit encümen

M. No. 191

Esas No. 1/1100

5 - VII - 1934

Yüksek Reisliğe

Sümer bank sermayesinin tezyidine dair Ma-liye vekillığının muvafakatile İktisat vekillğin-ce hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetinin 26 - VI - 1934 tarihli toplantısında Yüksek Mec-lise arzı kararlaştırılıp Başvekâletin 3 - VII - 1934 tarih ve 6/1947 sayılı tezkeresile Yüksek Mecli-se arzedilip Bütçe, İktisat ve Maliye encümenle-rinden mürekkep Muhtelit encümeninize havale buyurulan «Sümer bank sermayesine kırk beş milyon lira ilâvesine» dair kanun lâyihası İkti-sat, Maliye ve Ziraat vekilleri Beyefendilerle Sümer bank umum müdürü Nurullah Esat Bey hazır buldukları halde encümenimizde okun-du ve tetkik olundu.

Hükümetçe yazılan esbabı mucibe mazbata-sına ve encümende Vekil Beylerin verdikleri izahata nazaran memlekette iş hacmini arttırmak, memleketi yetişen ham maddelerin cihan piya-sasında günden güne düşmekte olan fiatlerinin bu maddelerin memleket dahilinde mamul bir hale getirilmek suretile kıymetlendirmek mülâ-hazalarile Hükümetçe düşünülüp tatbik sahasına getirilmek istenen mensucat, demir, kömür ve müştekkatı, bakır, kükürt ve sellüloz ve müştekkatından olan kâğıt, mukavva, sunî ipek ve seramik ve kimya sanayiinin memlekette evvelâ iptidâî maddeleri mebzul kısımlarından başla-yarak atiyen yetişmesi mümkün ve faydeli görü-len cihetlere geçmek suretile tesbit edilen beş senelik sanayi programının tatbiki halinde halen kontenjan, klarink ve sair suretlerle teessüs et-miş olan ticarî muvazenenin daha tabîî bir şekil-de temini mümkün olacağı gibi millî görüşten de

iktisadiyatımızın mazhar olacağı büyük inkişafı meydana getirecek olan bu program ve bunun Sümer bank tarafından yaptırılması keyfiyeti esas itibarile encümenimizce muvafık görülmüş-tür. Şu kadar ki mensucat sanayiinin muhtaç ol-duğu pamuk, merinos yapağısı ham maddelerinin yetiştirilmesi ve ıslâhı ve ıslâh edilmiş pamuk tohumu üretilmesi maksadile Hazinece sanayi pro-gramının tatbiki için Sümer banka verilmesi lâ-zımgelen mebalığdan üç milyon liralık bir kısım-ının Ziraat vekâletine tahsisi yolundaki teklif esas maksatla kabili telif görülmüş ve ancak bu cihetin Sümer bank sermayesini tezyide matuf bir kanun lâyihasında bu hususun da mezci muvafık görülemediğinden asıl kanundan ayrılarak bir kanunu mahsus şeklinde bir proje haline getiril-mesine ve binaenaleyh Sümer banka verilecek sermayenin kırk iki milyon lira olarak tesbitine karar verilmiş ve kanun lâyihası o şekilde yazıl-mıştır.

Lâyihanın birinci maddesi « İcra Vekilleri Heyetince tatbiki kabul edilecek olan beş senelik sanayileşme programı mucibince memlekette muhtelif sanayiin Devlet namına İktisat vekillığının nezaret ve mesuliyeti altında Sümer bank tara-fından doğrudan doğruya veya millî banka ve sermayelerin de iştiraklerle tesisi için Sümer bank sermayesine kırk iki milyon lira ilâve olun-muştur » suretinde tadilen kabul olunmuştur.

Lâyihanın ikinci maddesi; bankanın harice karşı kredisini artırmağa yarayacak surette Hü-kümetin garantisini tebarüz ettirmekte olmasına binaen aynen kabul olunmuştur.

Lâyihanın üçüncü maddesi; Maliye vekilliğinin vermeyi kabul ettiği senelik tahsisatın verilmiş tarzını tesbit etmektedir.

Bu hususta Maliye Vekili Beyefendinin verdiği izahata nazaran 1934 senesinden itibaren beş sene içinde kanunun iktiza ettirdiği şekilde muntazaman tediyata imkân bulunduğu anlaşılmış ve bu miktar asıl lâyhada derpiş edilen nisbetlerde Ziraat vekilliğine tefrik edilen meblâğ miktarı tenzil edildikten sonra tesbit edilerek maddenin A. fıkrası başına « en az » kaydinin ilâvesiyle kabul olunmuştur.

Maddenin (B) fıkrası aynen kabul edilmiş ve fakat lâyihanın 4 üncü maddesinin lüzumsuzluğuna binaen tayyir cihetine gidilmiş olmasından bu maddenin son fıkrasındaki hükmün lâyihanın 3 üncü maddesindeki A ve B fıkralarına taallûku itibarile ve Maliye vekili Beyefendinin mezkûr 3 üncü madde mucibince Hükümetçe Sümer banka sermayesinin tezyidi maksadile verilecek avans ve kredilerin itfaları ve faizleri için verilmesi lâzımgelcek meblâğın Hazinece deruhde edilmesi tabii olduğu yolundaki beyanatı maslahata uygun görüldüğünden 3 üncü maddenin nihayetine « Bu maddede zikredilen kredilerin ve avansların itfası ve faizleri için verilmesi icap eden tahsisat her sene bütçelerine konulur » fıkrasının ilâvesiyle 3 üncü madde tadilen kabul olunmuştur.

Lâyihanın 4 üncü maddesi tayyedilmiştir.

Lâyihanın 5, 6, 7 ve 8 inci maddeleri ayrı bir kanun mevzuu olarak telâkki ve buna müteallik proje ayrıca hazırlanarak Heyeti umumiyeye arz edildiği için tayyedilmişlerdir.

Lâyihanın 9 uncu maddesi 4 üncü madde olarak aynen kabul olunmuştur.

Lâyihanın onuncu maddesi Ziraat vekilliğinin bu kanunun tatbikile münasebeti kalmanış olmasından «Bu kanunun icrasına Maliye ve İktisat vekilleri memurdur» şeklinde tadilen ve 5 inci madde olarak kabul olunmuştur.

Hazırlanan kanun lâyihası müstaceliyetle müzakeresi ricasıle Umumî Heyeti yüksek tasvibine arz olunur.

Muhtelit En. Reisi	M. M.	
Burdur	Bursa	Bursa
M. Şeref	Dr. R. Ferit	Rüştü
Afyon K.	Bolu	Balıkesir
Akosmanzade İzzet	Şükrü	Enver
Bayazıt	Çorum	Diyarbakir
İhsan	Mustafa	Zülfü
Erzurum		Aziz
Isparta	İzmir	Gümüşane
Mükerrem	M. Sadettin	H. Fehmi
Gümüşane	İstanbul	Mardin
Edip Servet	Alâettin Cemil	Ali Rıza
Sivas	Yozgat	Urfa
M. Remzi	S. Sırrı	Behçet

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Sümer bank sermayesine 45 000 000 lira ilâvesine dair kanun

MADDE 1 — Hükümetçe tatbiki kabul edilmiş olan beş senelik sanayileşme programı mucibince memlekette muhtelif sanayiın Devlet namına İktisat vekâletinin nezaret ve mesuliyeti altında Sümer bank tarafından doğrudan doğruya veya millî banka ve sermayelerin de iştirakile tesisi için Sümer bank sermayesine 45 000 000 lira ilâve olunmuştur.

MADDE 2 — Sümer bank, 1934 senesinden itibaren beş sene zarfında, birinci madde mucibince sermayesine ilâve edilen miktarı geçmemek üzere taahhütlere girişmeğe mezundur.

MADDE 3 — Birinci maddede yazılı sermayenin:

A) 3 500 000 lirası 1934 senesinde Sümer bankın kâr ve Maliye vekâletinin bulacağı avans ve kredilerden temin edeceği mebalığın bankaya mal edilerek tediyesi suretile,

B) Mütebaki miktarı 1935 senesinden itibaren her sene 4 500 000 liradan aşağı olmamak üzere Sümer bankın kârları ve Maliye vekâletinin bulacağı avans ve kredilerden temin edeceği mebalığın bankaya mal edilerek tediyesile ve bu membalarla kapatılmayan miktarı Devlet bütçesine konulacak tahsisat ile temin olunur.

MADDE 4 — Sümer bank, kanunu mahsus ile kendisine verilen salâhiyeti kullanarak bu maksat için bedelleri Hazinece ödenecek tahviller çıkardığı ve plâse edebildiği takdirde bunların miktarı bütçeye vazedilecek senelik tahsisat yekûnundan tenzil edilir. Gerek bu tahvillerin faiz ve amortisman senelik taksitleri ve gerek üçüncü maddede zikrolunan kredilerin itfası için verilmesi icap eden tahsisat üçüncü maddede yazılı membalardan ifraz ile her sene bütçelerine konulur.

MADDE 5 — Sümer bank, Merinos koyunlarının ıslah ve yetiştirilmesi, pamuk ıslah ve saf pamuk tohumu üretilmesi maksadile 1935 malî senesi iptidasından başlamak ve ilk taksiti 800 000 liradan aşağı olmamak üzere üçüncü

MUHTELİT ENCÜMENİN TEKLİFİ

Sümer bank sermayesine 42 000 000 lira ilâvesine dair kanun lâyihası

MADDE 1 — İcra Vekilleri Heyetince tatbiki kabul edilecek olan beş senelik sanayileşme programı mucibince memlekette muhtelif sanayiın Devlet namına İktisat vekillığının nezaret ve mesuliyeti altında Sümer bank tarafından doğrudan doğruya veya millî banka ve sermayelerin de iştirakleri ile tesisi için Sümer bank sermayesine 42 000 000 lira ilâve olunmuştur.

MADDE 2 — Sümer bank, 1934 senesinden itibaren beş sene zarfında birinci madde mucibince sermayesine ilâve edilen miktarı geçmemek üzere taahhütlere girişmeğe mezundur.

MADDE 3 — Birinci maddede yazılı sermayenin:

A : En az 3 200 000 lirası 1934 senesinde Sümer bankın kâr ve Maliye vekâletinin bulacağı avans ve kredilerden temin edeceği mebalığın bankaya mal edilerek tediyesi suretile,

B : Mütebaki miktarı 1935 senesinden itibaren her sene 3 800 000 liradan aşağı olmamak üzere Sümer bankın kârları ve Maliye vekâletinin bulacağı avans ve kredilerden temin edeceği mebalığın bankaya mal edilerek tediyesile ve bu membalarla kapatılmayan miktarı Devlet bütçesine konulacak tahsisat ile temin olunur.

Bu maddede zikredilen kredilerin ve avansların itfası ve faizleri için verilmesi icap eden tahsisat her sene bütçelerine konulur.

MADDE 4 — Bu kanun neşri tarihinden muhtemeldir.

MADDE 5 — Bu kanunun icrasına Maliye ve İktisat vekilleri memurdur.

MUHTELİT ENCÜMENİN TEKLİFİ

Merinos koyunları yetiştirilmesi ve ıslah edilmiş pamuk tohumu üretilmesi hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Merinos koyunlarının ıslah ve yetiştirilmesi, pamuk ıslahı ve ıslah edilmiş pamuk tohumu üretilmesi için 1935 mali senesinden itibaren yedi senede bu nam altında Ziraat vekâleti bütçesinde açılacak hususî fasıllara 3 000 000 liralık tahsisat konulur.

İlk iki senede konulacak tahsisat yedişer yüz bin liradan az olamaz.

MADDE 2 — Birinci madde mucibince verilen tahsisattan bu maksat için çiftlikler tesis ve bunların işletilmesi için ihtiyaç görülen miktarda mütedavil sermaye tefrik olunur .

MADDE 3 — Her sene bütçesine konulacak tahsisatın sarf cihetleri ve ecnebi mütehassıs ve müstahdemler kadroları İcra Vekilleri Heyeti kararnamesile tayin olunur.

MADDE 4 — Bütçeye mevzu tahsisattan tesis ve mübayaalar için açılacak kredi ve avanslar 1552 numaralı kanun hükmüne tevfikan mahsup edilir.

MADDE 5 — Tesis olunacak çiftlikler 29 mayıs 1926 tarih ve 867 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde yazılı müesseseler gibi idare olunur.

madde mucibince temin olunacak mebaliğden 3 000 000 lira kadarını tefrik ve Ziraat vekâleti emrine tahsis edecektir. Bankaca bu iş için her sene tahsis olunacak para, Ziraat vekâleti bütçesinde açılacak hususî bir fasla tahsisat kayıt ve bir sene zarfında sarfolunmayan miktarı, bankaya iade olunur.

İşbu madde mucibince Ziraat vekâletine tefrik ve tahsis olunacak paralar Sümer bank sermaye hesabından ayrı olarak açılacak bir hesabı mahsusta gösterilir.

MADDE 6 — Ziraat vekâleti bu paradan Merinos koyunu ve saf pamuk tohumu üretmesi için tesis olunan çiftliklere İcra Vekilleri Heyetince tayin olunacak miktarda mütedavil sermaye ayrılabilir.

MADDE 7 — Altıncı maddede yazılı Merinos koyunu ve saf pamuk tohumu üretme çiftlikleri 29 mayıs 1926 tarih ve 867 numaralı kanunun 3 üncü maddesinde zikrolunan müesseseler gibi idare olunur.

MADDE 8 — Bu çiftliklerde yetiştirilen Merinos damızlıkları ve saf pamuk tohumları maliyet fiatile veya Maliye, İktisat ve Ziraat vekâletlerinin tensip ve takdirile maliyet fiatından daha az bedelle ve bedelsiz olarak yetiştiricilere verilir.

MADDE 9 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 10 — Bu kanunun icrasına Maliye, İktisat ve Ziraat vekilleri memurdur.

27 - 6 - 1934

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.
<i>İsmet</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>Zekâi</i>	<i>Ş. Kaya</i>
H. V.	Mal. V.	Mf. V.	Na. V.
	<i>Fuat</i>	<i>Hikmet</i>	<i>Ali</i>
İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>M. Celâl</i>	<i>Dr. Refik</i>	<i>Ali Rana</i>	<i>Muhlis</i>

MADDE 6 — Çiftliklerde yetiştirilen Merinos damızlıkları Maliye ve Ziraat vekilliklerince tensip edilecek bir bedelle ve ıslah edilmiş pamuk tohumları bedelsiz olarak yetiştiricilere verilebilir.

MUVAKKAT MADDE — 135 senesi bütçesine konulacak tahsisattan mahsup olunmak üzere 1934 senesinde 300 000 liraya kadar avans veya kredi teminine ve bu işlere sarfına Maliye ve Ziraat vekillerine izin verilmiştir.

MADDE 7 — Bu kanun neşri tarihinden mu-teberdir.

MADDE 8 — Bu kanun hükümlerini icraya Maliye ve Ziraat vekilleri memurdur.

